

Margaret Atwood

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo

Tel: + 387 33 550-495

Fax: + 387 33 550-496

redakcija@buybook.ba

www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Damir Uzunović

Goran Samardžić

NASLOV IZVORNIKA

The Testaments, Margaret Atwood

Copyright © 2019 by O. W. Toad, Ltd.

Copyright © za bosanski jezik Buybook, 2020.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

UREDNIKA

Lana Krstić

PREVOD S ENGLESKOG

Aleksandra Čabraja

LEKTURA

Vlasta Brajković

KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Copyright © Noma Bar and © Penguin Random House UK

POSTAVKA NASLOVNICE

Boris Stapić

ŠTAMPA

Grafičar, Bihać

Margaret Atwood

SVJEDOČANSTVA

S engleskog prevela Aleksandra Čabraja

Sarajevo, 2020.

Od svake žene se očekuje da je vodi isti skup motiva, inače se smatra čudovištem.

George Eliot, *Daniel Deronda*

Kad pogledamo jedan drugom u lice, nijedan od nas ne gleda u lice koje mrzi – ne, mi gledamo u ogledalo... Zar vi zaista ne prepoznajete sebe u nama...?

Obersturmbannführer Liss starom boljševiku Mostovskoju,
Vasilij Grossman, *Život i sudbina*

Sloboda je bila teško breme, veliki i neobičan teret s kojim se duh morao nositi... Nije sloboda dar koji se poklanja, već izbor koji se čini, a izbor može biti težak.

Ursula K. Le Guin, *Grobnice Atuana*

Prvi dio

Spomenik

Holograf Ardua Halla

1.

Samo se mrtvima dižu spomenici, ali ja sam svoj dobila za života. Već sam okamenjena.

Ovaj spomenik je mali znak zahvalnosti za moje brojne zasluge, kako je pisalo u govoru koji je pročitala Tetka Vidala. Taj zadatak su joj dodijelili nadređeni i nije bio nimalo zahvalan. Zahvalila sam joj s onoliko skromnosti koliko sam uspjela da pokazem, a zatim povukla konopac što je spustio tkaninu koja me je pokrivala; tkanina je odlepršala na zemlju, a ja sam ostala da stojim. Ovdje u Ardua Hallu nema bučnog odobravanja, ali se čulo diskretno pljeskanje, a ja sam pognula glavu.

Moja statua je veća od prirodne veličine, kako često biva s kipovima, i prikazuje me mlađom, mršavijom, i u boljem stanju nego što sam već neko vrijeme. Stojim uspravno, zabačenih ramena, usana izvijenih u čvrst ali dobroćudan osmijeh. Oči su mi uperene u neku tačku u svemiru koja bi trebalo da predstavlja moj idealizam, moju nepokolebljivu predanost dužnosti, moju odlučnost da idem dalje uprkos svim preprekama. Mada ništa na samom nebu ne može biti vidljivo mom spomeniku, postavljenom ovdje, u sumornom čestaru stabala i grmlja pored staze što vodi prema Ardua Hallu. Mi Tetke ne smijemo biti previše uobražene, čak ni u kamenu.

Za lijevu ruku drži me djevojčica od sedam-osam godina i gleda me očima punim povjerenja. Desna ruka mi je položena na

glavu žene što čuči pored mene s velom na kosi, pogleda uperenog naviješe, s izrazom koji bi se mogao protumačiti kao plašljivost ili zahvalnost – jedna od naših Sluškinja – a iza mene je jedna od naših Bisernih Djevojaka, spremna da započne s misionarskim radom. S pojasa mi visi električni štap za stoku. To oružje me podsjeća na moje manjkavosti: da sam bila uspješnija, takva sprava mi ne bi trebala. Moj ubjedljivi ton bio bi dovoljan.

Kao skulpturalna grupa rad nije naročito uspješan: suviše je zbijen. Više bih voljela da je moj lik naglašeniji. Ali barem izgledam trezveno. Lako je moglo biti i drugačije, jer je postarija skulptorica – istinska vjernica, koja je od tada preminula – imala običaj da svoje modele predstavlja s izbuljenim očima, kao znak strasne pobožnosti. Njena bista Tetke Helene izgleda izbečena, Tetka Vidala kao da ima Gravesovu bolest, a Tetka Elizabeth izgleda kao da će se rasprsnuti.

Na svečanom otkrivanju umjetnica je bila nervozna. Je li njena predstava mog lika dovoljno laskava? Sviđa li mi se? Hoće li se *vidjeti* da mi se sviđa? Poigravala sam se idejom da se namrštim kada prekrivač spadne, ali sam se predomislila. Nisam toliko bezdušna. “Vrlo vjerno”, kazala sam.

To je bilo prije devet godina. Od tada je moj spomenik oronuo: ukrasili su ga golubovi, u vlažnim pregibima nikla je mahovina. Vjernice su počele ostavljati ponude podno mojih nogu: jaja za plodnost, narandže koje nagovještavaju zaobljenost trudnoće, kroasane kao asocijaciju na mjesec. Ne obraćam pažnju na peciva – obično pokisnu – ali uzimam narandže. Narandže su tako osvježavajuće.

Ove riječi pišem u svom privatnom svetištu, u biblioteci Ardua Halla – jednoj od malobrojnih biblioteka što su preostale poslije revnosnog spaljivanja knjiga širom naše zemlje. Korumpirani i krvlju umrljani otisci prstiju iz prošlosti moraju se obrisati da bi se stvorio prostor za moralno čisto pokoljenje koje će se sigurno pojaviti. Tako glasi teorija.

Ali među tim krvavim otiscima prstiju su i oni koje smo napravili sami, i to se ne može tako lako izbrisati. Tokom godina mnogo sam toga pokopala i ostavila u prošlosti; sad sam sklona da to opet iskopam – makar i samo radi tvoje obaviještenosti, moja neznana čitateljice. Ako čitaš ovaj rukopis, to znači da je barem on preživio. Mada možda samo maštam, možda nikad neću imati čitaoca. Možda ću samo razgovarati sa zidom, u svakom smislu.

Dosta je pisanja za danas. Boli me ruka, bole me leđa, a čeka me i večernja šolja toplog mlijeka. Ovaj spis ću sakriti na tajno mjesto, izvan domašaja nadzornih kamera – znam gdje su, jer sam ih sama postavljala. Uprkos takvim predostrožnostima, svjesna sam opasnosti kojoj se izlažem: pisanje može biti opasno. Kakve me sve izdaje i onda optužbe možda čekaju? U Ardua Hallu ima onih koji bi se rado dočepali ovih stranica.

Čekajte, savjetujem ih nijemo: bit će još gore.

Drugi dio

Dragocjeni cvijet

Transkript izjave svjedoka 369 A

2.

Tražili ste da vam ispričam kako je izgledalo moje odrastanje u Gileadu. Kažete da će biti korisno, a ja i želim da budem od pomoći. Pretpostavljam da očekujete same strahote, ali zapravo, u Gileadu, kao i drugdje, mnoga djeca su bila mažena i pažena, a mnogi odrasli ljudi bili su ljubazni premda ne i nepogrešivi, u Gileadu, kao i drugdje.

Nadam se da ćete se i vi sjetiti da svi osjećamo nostalgiju prema bilo kakvoj dobroti koju smo kao djeca upoznali, ma koliko bizarni uslovi tog djetinjstva mogli izgledati drugima. Slažem se s vama da bi Gilead trebao otići u zaborav – suviše je pogrešnog u njemu i lažnog, i suviše toga što je svakako suprotno Božijim namjerama – ali morate mi ostaviti bar malo prostora da žalim za onim dobrim što će biti izgubljeno.

U našoj školi ružičasta boja je bila namijenjena za proljeće i ljeto, boja šljive za jesen i zimu, bijela za posebne dane: nedjelje i praznike. Pokrivene ruke, pokrivena kosa, sukne do koljena do pete godine i ne više od dva pedlja iznad gležnja poslije toga, jer se znalo da su nagoni muškaraca strahoviti i te nagone je trebalo obuzdati. Oči muškaraca koje su uvijek lutale tuda-svuda, kao oči tigrova, te prodorne oči trebalo je zakloniti od naših zavodljivih i zasljepljujućih moći – od naših izvajanih ili mršavih ili debelih nogu, od naših tananih ili čvornovatih ili kobasičastih ruku, od

naše kože, svježe kao breskva ili podbule, od naših zavojitih vitica sjajne kose ili naših tršavih, neposlušnih pramenova ili naših pletenica sličnih žitu, nebitno. Kakve god bile naše crte i oblici, predstavljale smo privlačnost i izazov čak i protiv svoje volje, bile smo bezazleni i nevini uzrok toga da sama naša priroda opija muškarce požudom, tako da bi posrtali, padali i prevrtali se preko ivice – Ivice čega?, pitale smo se. Je li to nekakva litica? – i padali u plamen, poput grudvi od gorućeg sumpora koje baca gnjevna ruka Božija. Bile smo čuvarke neprocjenjivog blaga koje je, neviđeno, postojalo u nama; bile smo dragocjeni cvjetovi koje je trebalo čuvati u staklenim kućama, inače bismo bile napadnute iz zasjede a naše latice otkinute i naše blago pokradeno, pokidali bi nas i izgazili razulareni muškarci koji su mogli vrebati iza svakog ugla, tamo negdje u širokom, opasnom, grešnom svijetu.

Bile su to priče koje nam je pričala slinava Tetka Vidala u školi dok smo sitnim vezom vezle maramice i vezove za taburee i uokvirene slike: cvijeće u vazi i voće u zdjeli bili su omiljeni motivi. Ali Tetka Estée, učiteljica koju smo najviše voljele, govorila je da Tetka Vidala pretjeruje i da nema svrhe plašiti nas, jer bi se podsticanje takvog gnušanja moglo negativno odraziti na našu potonju sreću u bračnom životu.

“Nisu svi muškarci takvi, djevojke”, tješila nas je ona. “Oni bolji imaju jači karakter. Neki su pristojni i uzdržani. A kad se udate sve će vam to izgledati sasvim drugačije, nimalo strašno.” Mada ona nije znala ništa o tome, jer se Tetke nisu udavale; to im nije bilo dozvoljeno. Zato su im bili dostupni pisanje i knjige.

“Mi i vaši očevi i majke mudro ćemo izabrati muževe za vas kad za to dođe vrijeme”, govorila je Tetka Estée. “Zato se ne trebate bojati. Samo vrijedno učite i vjerujte da će stariji uraditi ono što je za vas najbolje, i da će se sve odvijati baš kako treba. Molit ću se da bude tako.”

Međutim, uprkos jamicama i prijateljskom osmijehu Tetke Estée, prevladavala je verzija Tetke Vidale. Pojavljivala mi se u noćnim morama: razbijanje staklene kuće, a zatim trganje,

kidanje i gaženje kopitima, s ružičastim, bijelim i dijelovima mene boje šljive koji ostaju razbacani po zemlji. Strepjela sam od odrastanja – od toga da stasam za udaju. Nisam imala povjerenja u mudar izbor Tetaka: strahovala sam da će me na kraju udati za nekog razularenog jarca.

Haljine, ružičaste, bijele i boje šljive, bile su pravilo za posebne djevojke poput nas. Obične djevojke iz Ekonoporodica nosile su stalno istu odjeću – ružne raznobojne pruge i sive plašteve, poput odjeće njihovih majki. Nisu čak učile ni sitan vez ni kukičanje, samo obično šivenje, pravljenje cvjetova od papira i slične grube ručne radove. Nisu bile predodređene da budu udate za najbolje muškarce – za Sinove Jakovljeve i druge Zapovjednike ili njihove sinove – ne kao mi; mada su ako bi bile dovoljno lijepe, možda mogle biti odabrane kada odrastu.

O tome niko nije govorio. Nije trebalo dotjerivati se ni hvaliti ljepotom, to nisu odlike skromnosti, niti pak primjećivati ljepotu drugih. Mada smo bile djevojčice, znale smo istinu: bolje je biti lijepa nego ružna. Čak su i Tetke poklanjale više pažnje lijepima. Ali ako ste bile predodređene i odabrane, ljepota nije bila tako važna.

Ja nisam bila razroka kao Huldah ni vječno namrgođena kao Shunammite, i nisam imala jedva vidljive obrve kao Becka, ali sam ipak bila nesavršena. Imala sam podbulo lice, poput kolačića koje mi je moja omiljena Martha, Zilla, pravila u posebnim prilikama, s očima od groždica i zubima od sjemenki bundeve. Ali mada nisam bila naročito lijepa, bila sam i te kako odabrana. Dvostruko odabrana: ne samo da sam predodređena da se udam za Zapovjednika, već me je prije svega odabrala Tabitha, moja majka.

Tako mi je Tabitha govorila: “Krenula sam u šetnju po šumi”, pričala je, “i onda stigla do začaranog zamka u kojem je bilo zaključano mnogo djevojčica, a nijedna nije imala majku, i sve su ih bile začarale zle vještice. Ja sam svojim čarobnim prstenom

otključala zamak, ali sam mogla spasiti samo jednu djevojčicu. I tako sam ih sve pažljivo zagledala i od svih njih odabrala tebe!”

“Šta je bilo s ostalima?”, pitala bih je. “S ostalim djevojčicama?”

“Spasile su ih različite majke”, odgovarala je ona.

“Jesu li i one imale čarobno prstenje?”

“Naravno, dušo. Da bi bila majka, moraš imati čarobni prsten.”

“Gdje je taj čarobni prsten?”, pitala sam. “Gdje je sad?”

“Ovdje, na mom prstu”, govorila je, pokazujući mi domali prst lijeve ruke. Prst srca, govorila je. “Ali moj prsten je mogao ispuniti samo jednu želju, a ja sam je iskoristila na tebe. I tako je to sada samo običan, svakodnevni majčin prsten.”

Tada bi mi dozvolila da probam prsten, koji je bio zlatan, s tri dijamanta: jednim velikim u sredini i po jednim manjim s obje strane. Nije mi izgledao kao da je nekada bio čaroban.

“Jesi li me podigla i ponijela u naručju?”, pitala bih je tada. “Iz šume?” Zнала sam tu priču napamet, ali sam uvijek voljela iznova da je čujem.

“Ne, dušo moja, već si bila prevelika za to. Da sam te nosila zakašljala bih se, a onda bi nas vještice čule.” Shvatala sam da je to istina: ona je zaista često kašljala. “I tako sam te uzela za ruku, i iskrale smo se iz zamka tako da nas vještice ne čuju. Govorile smo: *Psst, psst*” – tada bi ona stavila prst na usne, a ja bih također digla prst i oduševljeno ponovila *Psst, psst* – “a onda smo morale što brže trčati kroz šumu, da pobjegnemo od zlih vještica, jer nas je jedna od njih vidjela kako izlazimo. Trčale smo i sakrile se u šuplje stablo. Bile smo u strahovitoj opasnosti!”

Maglovito sam se sjećala kako trčim kroz šumu dok me neko drži za ruku. Jesam li se krila u šupljem stablu? Činilo mi se da sam se zaista negdje krila. Stoga je i to možda bila istina.

“I šta je onda bilo?”, pitala sam.

“Onda sam te dovela u ovu prelijepu kuću. Zar nisi sretna ovdje? Svi te obožavamo! Zar nismo obje imale sreće što sam odabrala baš tebe?”

Privila bih se uz nju, a ona bi me obgrlila rukom i ja bih naslonila glavu na njeno mršavo tijelo, osjećajući kako joj štrče rebra. Priljubila bih uho na njene grudi i čula kako u njima kuca srce – sve brže i brže, činilo mi se, dok je čekala da nešto kažem. Znala sam da moj odgovor ima moć: mogla bih je navesti da se nasmiješi, ili ne.

Šta sam drugo mogla odgovoriti, osim da i da? Da, sretna sam. Da, imala sam sreće. To je u svakom slučaju bila istina.

3.

Koliko sam u to vrijeme imala godina? Možda šest ili sedam. Teško mi je odrediti, jer nemam jasna sjećanja na vrijeme prije toga.

Jako sam voljela Tabithu. Bila je lijepa, iako je bila tako mršava, i provodila je sate igrajući se sa mnom. Imale smo kućicu za lutke istu kao naša kuća, s dnevnom sobom i trpezarijom i velikom kuhinjom za Marthe, i očevom radnom sobom s pisaćim stolom i policama za knjige. Sve male tobožnje knjige na policama bile su prazne. Pitala sam zbog čega u njima ništa ne piše – imala sam neodređen osjećaj da na tim stranicama treba nečega da bude – ali mi je majka govorila da su knjige ukrasi, kao vaze i cvijeće.

Koliko je samo laži morala izgovarati zbog mene! Zbog moje sigurnosti! Ali bila je sposobna za to. Bila je veoma maštovita.

Na drugom spratu kućice za lutke imale smo lijepu, veliku spavaću sobu sa zavjesama i tapetama i slikama – lijepim slikama, s voćem i cvijećem – kao i manje spavaće sobe na trećem spratu i ukupno pet kupatila, mada je jedno zapravo bilo “toalet za pudersanje”¹ – Zašto se tako zvao? Šta je “pudersanje”? – i podrum s namirnicama.

Imale smo sve lutke potrebne za kućicu za lutke: mamu lutku u plavoj haljini Supruge Zapovjednika, malu djevojčicu s tri haljine

---

¹ engl.: *Powder room* – uobičajeni naziv za toalet za goste ili javni toalet, nastao od izraza koje su dame koristile odlazeći u toalet, kako se govorilo, “da napuderišu nos”. (prim. prev.)

– ružičastom, bijelom i haljinom boje šljive, baš kao moje – tri lutke Marthe u mutnozelenoj odjeći s keceljama, Čuvara Vjere s kapom da vozi auto i kosi travu, dva Anđela koji stoje na kapiji sa svojim minijturnim plastičnim puškama, da niko ne bi mogao ući u kuću i povrijediti nas, i lutku oca u besprijekornoj uniformi Zapovjednika. On nikad nije mnogo govorio, ali je često koračao unaokolo i sjedio na čelu stola, a Marthe su mu donosile razne stvari na poslužavnicima, a onda bi on otišao u svoju radnu sobu i zatvorio vrata.

Po tome je lutka Zapovjednika ličila na mog oca, Zapovjednika Kylea, koji mi se nasmiješio i pitao me jesam li bila dobra, a onda nestao. Razlika je bila u tome što sam mogla vidjeti šta lutka Zapovjednik radi u svojoj radnoj sobi, sjedio je za stolom sa svojim Kompjufonom i hrpama papira, ali u stvarnom životu nisam mogla znati šta se tamo dešava: ulazak u očevu radnu sobu bio je zabranjen.

Govorili su da je ono što otac tamo radi veoma važno – bile su to važne stvari koje su radili muškarci, suviše važne da bi se žene u njih petljale jer one imaju manje mozgove, nesposobne za velike misli, tvrdila je Tetka Vidala, koja nas je učila Vjeri. Bilo bi to kao da pokušavate naučiti mačku da hekla, govorila je Tetka Estée, koja nas je podučavala Vještinama, a onda bismo se smijale, jer, kako je to smiješno! Mačke čak nemaju ni prste!

Dakle, muškarci su u svojim glavama imali nešto nalik na prste, neku vrstu prstiju koju djevojčice nisu imale. A to objašnjava sve, govorila je Tetka Vidala, i nećemo više govoriti o tome. Usta su joj se zatvorila, zarobivši ostale riječi koje su možda mogle biti izgovorene. Znala sam da sigurno mora biti još riječi, jer čak ni poređenje s mačkama se nije činilo u redu. Mačke ne žele da heklaju. A i mi nismo mačke.

Ono što je zabranjeno podložno je maštanju. Zato je Eva poje-la Jabuku Spoznaje, kazala je Tetka Vidala: suviše maštanja. Zato je bolje ne znati neke stvari. Inače bi se vaše latice osule.

U kompletu lutaka zajedno s kućicom bila je i lutka Sluškinje s crvenom haljinom i trudničkim trbuhom i bijelom kapom koja joj je sakrivala lice, ali je moja majka rekla da nama ne treba Sluškinja jer već imamo mene, a ljudi ne bi trebali biti pohlepni i željeti više od jedne djevojčice. I tako smo umotali Sluškinju u papir, a Tabitha je kazala da je mogu pokloniti nekoj djevojčici koja nema tako lijepu kućicu za lutke i kojoj možda treba lutka Sluškinje.

Bilo mi je drago što smo spremili Sluškinju u kutiju jer sam zazirala od pravih Sluškinja. Prolazile bismo pored njih kad smo izlazile iz škole u šetnju, idući dvije po dvije u dugom redu s Tetkama na kraju. Tada smo odlazile u crkve, ili parkove u kojima smo igrale kružne igre ili posmatrale patke u jezercu. Kasnije će nam dopuštati da u bijelim haljinama i s velovima odlazimo na Spasenja i Molitvagancije da gledamo vjenčanja i vješanja, ali tada još nismo bile dovoljno odrasle za to, govorila je Tetka Estée.

Bilo je i ljuljački u jednom od parkova, ali zbog naših sukanja, koje bi se mogle zalepršati na vjetru, te bi neko mogao zaviriti ispod njih, nismo imale slobodu da se ljuljamo. Samo dječaci su mogli okusiti tu slobodu; samo su oni mogli uzlijetati i ponirati; samo su oni mogli letjeti kroz vazduh.

Nikada se nisam ljuljala na ljuljački. To mi je još uvijek neostvarena želja.

Dok smo išle ulicom, Sluškinje su prolazile u parovima s ceke-
rima. Nisu nas gledale, ili bar ne često, i ne pravo u nas, a nama nisu dozvoljavali da gledamo jer je bilo nepristojno zuriti u njih, govorila je Tetka Estée, baš kao što je nepristojno zuriti u invalide i sve ostale koji su drugačiji. Osim toga, nije nam bilo dopušteno ni da se raspitujemo o Sluškinjama.

“Naučit ćete o svemu tome kad budete starije”, govorila je Tetka Vidala. *Sve to*: Sluškinje su bile dio *svoga toga*. Dakle, nečeg lošeg; nečeg štetnog ili nečeg oštećenog, što bi moglo biti isto. Jesu li Sluškinje nekad bile kao mi, bijele, ružičaste i boje šljive?

Jesu li bile nepažljive, jesu li dopuštale da im ispod odjeće proviri neki privlačni dio tijela?

Sad se na njima više nije vidjelo bogzna šta. Nisu im se vidjela čak ni lica, zbog tih njihovih bijelih kapa. Sve su izgledale isto.

U kućici za lutke bila je čak i lutka Tetka, mada ona zapravo nije spadala u kućicu, već u školu, ili u Ardua Hall, gdje, rekli su, Tetke žive. Kad sam se sama igrala s kućicom za lutke, zaključavala sam lutku Tetke u podrum, što nije bilo lijepo od mene. Ona je tada udarala pesnicama po vratima, vičući: "Pusti me napolje", ali lutka djevojčica i lutka Martha koja joj je pomagala nisu obraćale pažnju na to, a ponekad su se čak i smijale.

Nisam baš zadovoljna sobom kad se sjetim te okrutnosti, mada je to bila samo okrutnost prema lutki. Riječ je o osvetoljubivoj strani moje prirode za koju sa žaljenjem moram reći da je nisam u potpunosti uspjela obuzdati. Međutim, u ovakvom iskazu, bolje je otkriti svoje mane, kao i sve svoje postupke. Inače niko neće razumjeti zbog čega ste donijeli određene odluke.

Tabitha me je naučila da budem iskrena prema sebi, što djeluje pomalo ironično s obzirom na sve laži koje mi je ispričala. Pošteno govoreći, ona je prema sebi vjerovatno bila iskrena. Pokušavala je – vjerujem – da u takvim okolnostima bude što je moguće bolji čovjek.

Svake večeri, pošto bi mi ispričala priču, ušuškala bi me u krevet s mojom omiljenom plišanom igračkom, a to je bio kit – jer je Bog stvorio kitove da bi se igrali u moru, pa je bilo u redu igrati se s kitom – a onda bismo se pomolile.

Molitva je bila u obliku pjesme, koju bismo pjevale zajedno.

*Dok se spremam za postelju svoju,
Gospoda molim da čuva dušu moju;
Ako preminem u snu,
Gospod neka uzme nju.*

*Četiri anđela mi kraj kreveta stoje,
Pored uzglavlja dva i pored nogu dva;
Jedan da se moli, drugi da me čuva,
I dušu moju da odnesu dva.*

Tabitha je imala divan glas, poput srebrne flaute. Povremeno, noću, dok tonem u san, gotovo da ga opet čujem.

U toj pjesmi mi je ponešto smetalo. Prije svega, anđeli. Znala sam da bi to trebalo da budu anđeli u bijelim haljama i s krilima, ali ih nisam tako zamišljala. Zamišljala sam ih kao naše Anđele: muškarce u crnim uniformama s platnenim krilima našivenim na njihovu odjeću, i puškama. Nije mi se sviđala misao o četiri Anđela s puškama koji stoje oko mog kreveta dok spavam, jer su na kraju krajeva oni ipak bili muškarci, pa šta bi bilo ako bi mi neki dio tijela provirio ispod pokrivača? Naprimjer, stopalo. Zar im to ne bi raspalilo nagone? Svakako da bi. I zato me pomisao na četiri Anđela nije umirivala.

Osim toga, nije djelovalo ohrabrujuće moliti se za umiranja u snu. Nisam očekivala da umrem u snu, ali šta ako se to ipak desi? I kakva je ta moja duša – ta stvar koju bi anđeli odnijeli? Tabitha je govorila da je to duhovni dio nas koji ne umire kada umire tijelo, što nas je trebalo radovati.

Ali kako ta moja duša izgleda? Zamišljala sam je baš kao sebe, samo mnogo manju: kao majušnu lutku-djevojčicu u kućici za lutke. Bila je u meni, pa je možda i ona predstavljala to neprocjenjivo blago za koje nam je Tetka Vidala govorila da moramo tako brižljivo čuvati. Mogle biste izgubiti dušu, govorila je Tetka Vidala, ispuhujući nos, a u tom slučaju ona bi se prevrnula preko ivice, srušila se i beskrajno padala sve niže i niže, i pala u plamen, baš kao oni muškarci pohotni kao jarčevi. To sam po svaku cijenu željela izbjeći.